

WAGENINGEN UR

For quality of life

Inschrijven en inlichtingen

Aan de cursus kunnen maximaal 24 personen deelnemen en deze vindt plaats in Hotel en Conferentieoord De Wageningsche Berg te Wageningen (www.wageningseberg.com). De cursuskosten bedragen € 1.395,- p.p. (incl. syllabi, koffie en thee, lunches en diner). Een overnachting met ontbijt kan facultatief geboekt worden voor een meerprijs.

De inschrijftermijn van de cursus eindigt op 29 april 2010. Zo spoedig mogelijk daarna ontvangt u verdere informatie over de cursus.

Eenmaal gedane inschrijving kan alleen schriftelijk worden geannuleerd. Bij annulering tussen vier en twee weken voor aanvang van de cursus wordt een bedrag van € 50,- aan administratiekosten in rekening gebracht. Indien binnen twee weken voor aanvang wordt geannuleerd worden de volledige cursuskosten in rekening gebracht.

Inschrijving is mogelijk:

- Telefonisch bij het secretariaat van WBS op 0317-484093
- On-line via het formulier op www.wbs.wur.nl
- Per email: info.wbs@wur.nl

Nadere inlichtingen kunnen worden verkregen bij:

Wageningen Business School
Sanne van Deursen
Postbus 226, 6700 AE Wageningen
Tel. 0317-481504
E-mail: info.wbs@wur.nl
Website: www.wbs.wur.nl

Overige websites:

www.agromere.wur.nl
www.urban-agriculture.wur.nl

Wageningen Business School

www.wbs.wur.nl

Cursus

Multifunctionele stadslandbouw: landbouw vanuit stedelijk perspectief

Wageningen Business School (WBS) organiseert postacademische opleidingen, cursussen en in-company projecten op basis van de kennis en onderzoeksthema's van Wageningen Universiteit en Researchcentrum. WBS is actief in beleid, management en ondernemerschap, voeding, ruimte, water en milieu, plant- en dierwetenschappen.

WBS ontwikkelt samen met bedrijven, instellingen en docenten van de Universiteit unieke programma's voor persoonlijke en professionele ontwikkeling. In die programma's worden combinaties gemaakt van actuele kennis met toepassingen en vernieuwingen in de praktijk.

Cursusleiding:

Ir. J.E. Jansma, Wageningen UR – PPO

Ing. A.J. Dekking, Wageningen UR – PPO

Wageningen UR levert essentiële bijdragen aan de kwaliteit van leven door de combinatie van onderzoek en onderwijs op het gebied van life sciences.

Wageningen: 1 en 2 juni 2010

Achtergrond

Stadslandbouw is mogelijk een antwoord op stedelijke zorgen als gebrek aan groen, rust, ruimte, duurzaamheid en cohesie. Verrassend inzicht? Leer meer over de potentiële betekenis van landbouw voor de stad. Deze cursus biedt u een nieuwe visie op wat stad en landbouw, stedeling en boer voor elkaar kunnen betekenen.

Meer dan de helft van de wereldbevolking leeft in steden, in Nederland zelfs al ruim tweederde van de bevolking. In de komende decennia zal dit aandeel verder groeien. Steden staan voor een grote opgave. Hoe deze groei opvangen zonder dat dit ten koste gaat van leefbaarheid, gezondheid en duurzaamheid? Huidige concepten voor stedelijke ontwikkeling zijn niet meer toereikend. Zou (stads)landbouw een rol kunnen spelen in de toekomstige steden? Stadslandbouw heeft de intentie om voedselproductie te verbinden aan de stedelijke behoeften aan rust, groen, recreatie en ruimte. Landbouw als mededragers van de stad, waardoor de stedeling de groene, landelijke ruimte ervaart en verbonden wordt met lokale voedselproductie, maar toch in een stedelijke omgeving woont. Het is niet vanzelfsprekend om landbouw te verbinden met duurzame stedelijke ontwikkeling. Sterker, stad en landbouw zijn de afgelopen decennia ver uit elkaar gegroeid. Landbouw weer verbinden aan de stad vraagt een nieuwe visie op gebiedsontwikkeling, stedenbouw, maar ook op landbouw en lokale voedselproductie. Wat kunnen stad en landbouw concreet voor elkaar betekenen? En hoe bereik je een duurzame samenwerking tussen beide?

Inhoud en doel van de cursus

De cursus geeft antwoord op vele vragen, zoals: Wat kan landbouw voor mijn stad betekenen? Welke rol kan landbouw spelen in voedselstrategieën en educatie? Waar liggen de weerstanden? Hoe kom je van een idee naar een structuurvisie en van structuurvisie naar realisatie? Wie zet welke stap wanneer? Wat zijn de ervaringen van lopende projecten? Hoe kun je regie op het proces houden? Daarnaast geeft de cursus inspiratie door de behandeling van een aantal cases, zoals Almere Oosterwold, waarin de gemeente Almere wonen en landbouw in een gebied van 4.000 ha wil samenbrengen. En u wordt uitgedaagd door agrarisch ondernemers die al in en voor de stad opereren.

Na afloop van de cursus:

- heeft u inzicht in de rol die landbouw kan spelen in stedelijke ontwikkeling;
- heeft u inzicht in de belangen, overeenkomsten en tegenstellingen van de verschillende stakeholders;
- bent u op de hoogte van de kritische succesfactoren in de ontwikkeling van stadslandbouw;
- kunt u opgedane kennis vertalen naar uw eigen praktijk;
- heeft u een basis gelegd voor een netwerk van (ervarings) deskundigen die u van dienst kunnen zijn.

Doelgroep

De cursus is gericht op beleidsmedewerkers, ontwikkelaars, planologen, RO- adviseurs en stedenbouwkundigen die snel een breed beeld willen krijgen van welke rol landbouw voor hun stad kan spelen. Ook biedt de cursus nieuwe inzichten en handvatten voor een ieder die werkt aan een duurzame ontwikkeling van zijn of haar stad en daar voedselproductie een rol in wil laten spelen.

Programma

De kapstok voor het programma is het zogenaamde DEED framework van Ken Giller (WUR leerstoelgroep Plantaardige Productie Systemen). **DEED** staat voor **D**escribe (Beschrijven), **E**xplain (Verklaren), **E**xplore (Verkennen), **D**esign (Ontwerpen). DEED is een interdisciplinaire en interactieve aanpak voor:

- inzichtelijk maken van competing claims en stakeholder strategieën;
- identificatie van alternatieven;
- onderbouwing van het onderhandelingsproces.

Programma

Dag 1

Introductie Stadslandbouw

Ir. J.E. Jansma

Introductie cursus en programma. Wat is de relatie tussen stad en landbouw? Waar liggen de kansen? Wat zijn de ontwikkelingen, in Nederland en mondiaal. Landbouw en stad in een nieuwe context.

Stad en duurzaamheid: de case Almere

Ir. A.C. van Oost

Duurzaamheid vanuit een stedelijk perspectief. De ervaringen tot nu toe met betrekking tot de Almere Schaalsprong en de totstandkoming van de Almere Principles. En welke rol kan landbouw hebben voor een duurzame ontwikkeling van Almere?

De relatie tussen stad en voedsel (DEED)

Prof.dr.ir. J.S.C. Wiskerke

Wat is de relatie van de hedendaagse stedeling met voedsel? Wat betekent dit voor stad en platteland? Hoe kan stadslandbouw hier een bijdrage aan leveren?

De relatie tussen stad en groen (DEED)

Drs. V.H.M. Kuypers

Wat is de betekenis van groen in de stad voor gezondheid, veiligheid en sociale cohesie? Hoe kan stadslandbouw hier een bijdrage aan leveren?

Case

Claims, posities en organisaties (DEED)

Ir. J.E. Jansma

Wie speelt welke rol en waarom? Hoe kun je vaste patronen doorbreken? Een verdieping van het stakeholderproces aan de hand van het voorbeeld van Almere.

Landbouw in stedelijke planning: gebiedsontwikkeling

Prof.dr.ir. A.J.J. van der Valk

Welke rol kan landbouw spelen bij stedelijke ontwikkeling? En wat betekent dit voor gebiedsontwikkeling?

Avondprogramma: Debat

Een debat met ervaringsdeskundigen op het gebied van Stadslandbouw: Tineke van den Berg (Stadsboerderij Almere), Rutger van Mazijk (Stadsboerderij Caetschage), Jaap Hoek Spaans (Stichting Landzijde), John Vermeer (Brabantse Milieufederatie Tilburg) en Arjan Dekking (Stichting vrienden van stadslandbouw Almere).

Dag 2

Inspiratie:Stadsjeugd, groen en voedsel

A.S.M. Ydema

De ervaringen van Bert Ydema, die als schooltuinmeester 40 jaar lang Amsterdamse kinderen elementaire kennis bijbracht over de herkomst van ons voedsel.

Landbouw en de Stad: welke kansen liggen er? (DEED)

Dr. A.J. Visser

Wat is de toegevoegde waarde van stadslandbouw voor de stad? Een beschouwing van stadslandbouw vanuit de drie P's van duurzaamheid.

Case

Hoe stadslandbouw een plaats te geven in de stad:

Case Eetbaar Rotterdam (DEED)

Dr. J.W. van der Schans

Stadslandbouw en binnenstedelijke ontwikkeling, past dat? Een kijkje in de Rotterdamse keuken.

Wonen en landbouw in de wijk: Case Almere Oosterwold (DEED)

Ir. I. de Nood

Het proces van idee naar visie en vervolgens naar realisatie van stadslandbouw in de stedelijke ontwikkeling. Hoe pakt Almere dit aan en wat kunnen we ervan leren?

Slotdebat

Docenten en deelnemers debat

Ing. M.F.M. van den Berg, Stadsboerderij Almere
Ing. A.J.G. Dekking, Wageningen UR - Praktijkonderzoek Plant en Omgeving (PPO)
Ir. J.E. Jansma, Wageningen UR - Praktijkonderzoek Plant en Omgeving (PPO)
Drs. V.H.M. Kuypers, Wageningen UR - Alterra
Ir. R.J. van Mazijk, Stadsboerderij Caetschage
Ir. I. de Nood, Gemeente Almere
Ir. A.C. van Oost, Gemeente Almere
Dr. J.W. van der Schans, Wageningen UR - LEI
J. Hoek Spaans, Stichting Landzijde
Prof. dr. A.J.J. van der Valk, Wageningen UR - Leerstoelgroep Landgebruiksplanning
Ir. P.J.M. Vermeer, Brabantse Milieufederatie Tilburg
Dr. A.J. Visser, Wageningen UR - Praktijkonderzoek Plant en Omgeving (PPO)
Prof. dr. ir. J.S.C. Wiskerke, Wageningen UR - Leerstoelgroep Rurale Sociologie
A.S.M. Ydema, Doe groen, Groen onderwijs